

دانشنامه تاریخ آمریکای لاتین (جلد چهارم)

آمریکای لاتین در دوره استعمار:
جمعیت، جامعه و فرهنگ

www.ketab.ir

LESLIE BETHELL

ترجمه:

اکبر اسمعیل پور

سیدرضا طباطبایی شفیعی

(کمبریج)

عنوان و نام پدیدآور	دانشنامه تاریخ آمریکای لاتین / تألیف اصحیح: ویراستار نسلی بتل؛ ترجمه اکبر اسماعیل پور، رضا طباطبائی شفیعی، ویراستار: اکبر اسماعیل پور، تهران: فرهنگ صبا، ۱۴۰۰.
مشخصات نشر	ج.
مشخصات ظاهری	دوره: 978-622-6236-83-6 ج. ۱؛ 978-600-5618-15-0 ج. ۲؛ 978-622-6236-82-9 ج. ۳؛ 978-622-6236-85-0 ج. ۴؛ 978-622-7991-08-6 ج. ۵
شابک	تیا
وضعیت فهرست نویسی	عنوان اصلی: The Cambridge history of Latin America, 1984 - 2008
یادداشت	مترجمان اکبر اسماعیل پور، سیدرضا طباطبائی شفیعی.
یادداشت	ج. ۳-۴ (چاپ اول: ۱۴۰۰) (فیبا).
یادداشت	ج. ۱. آمریکای لاتین در دوره استعمار: آمریکای قبل از کلمبوس و دوره فاتحین. -
موضوع	ج. ۲. دوره استعماری: اروپا و آمریکا در سده های XVI، XVII، XVI -
موضوع	ج. ۳. آمریکای لاتین در دوره استعمار: وضعیت اقتصادی
شناسه افزوده	ج. ۴. آمریکای لاتین در دوره استعمار: جمعیت، جامعه و فرهنگ
شناسه افزوده	آمریکای لاتین -- تاریخ
شناسه افزوده	Latin America -- History
شناسه افزوده	بتل، نسلی، ویراستار
شناسه افزوده	Bethell, Leshe
شناسه افزوده	اسماعیل پور، اکبر. - ۱۳۳۹. مترجم
شناسه افزوده	طباطبائی شفیعی، سیدرضا، ۱۳۳۴. مترجم
زده بندی کنگره	۴۱۴۱
زده بندی دیویی	۹۸
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۳۲۱۸۶

ناشر	نشر فرهنگ صبا
عنوان کتاب	دانشنامه تاریخ آمریکای لاتین (جلد چهارم)
پدیدآورنده	تاریخ آمریکای لاتین در دوره استعمار: جمعیت، جامعه و فرهنگ
تحت نظارت	LESLIE BETHELL :
تماس	سیدرضا طباطبائی شفیعی srtaba@gmail.com : aismealpur@gmail.com
مترجمین	اکبر اسماعیل پور - سیدرضا طباطبائی شفیعی
ویراستار	اکبر اسماعیل پور
چاپ و صحافی	عرفان
نوبت چاپ	اول - ۱۴۰۰
تیراژ	۱۰۰ نسخه
قیمت	۲۵۰۰۰۰ تومان
شابک دوره	۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۶-۸۳-۶
شابک جلد اول	۹۷۸-۶۰۰-۵۶۱۸-۱۵-۰
شابک جلد دوم	۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۶-۸۲-۹
شابک جلد سوم	۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۶-۸۵-۰
شابک جلد چهارم	۹۷۸-۶۲۲-۷۹۹۱-۰۸-۶

جلد چهارم

فهرست مطالب

IX.....	یادداشت مدیر پروژه ترجمه دانشنامه تاریخ آمریکای لاتین (کمبریج)
XI.....	"مقدمه مترجمین" چرایی ترجمه این اثر
XV.....	یادداشتی بر پول‌های رایج و واحدهای اندازه‌گیری
XVII.....	علائم اختصاری
XIX.....	مقدمه کلی
XXIII.....	پیشگفتار جلد‌های اول تا چهارم
۱.....	قسمت اول: جمعیت
۳.....	فصل اول: جمعیت استعمارگر اسپانیایی در آمریکا
۵.....	آمریکایی‌های بومی: فروپاشی ترکیب جمعیت
۱۸.....	مهاجرت و استقرار
۲۸.....	بازیابی جمعیت
۳۷.....	مهاجرت در قرن هجدهم
۴۳.....	فصل دوم: جمعیت مستعمره برزیل
۴۶.....	کاهش جمعیت سرخ‌پوستی
۵۴.....	رشد جمعیت سفیدپوستان استعمارگر
۶۱.....	برده‌های آفریقایی
۶۶.....	اختلاط نژادی
۷۵.....	قسمت دوم: ساختارهای اقتصادی و سیاسی: آمریکای اسپانیا
۷۷.....	فصل سوم: سازمان اجتماعی و تغییرات اجتماعی در آمریکای مستعمره اسپانیا
۸۰.....	ساختار جامعه آمریکای اسپانیا
۸۰.....	دنایای اسپانیایی
۹۳.....	جهان سرخ‌پوستی

۱۰۲.....	تعامل میان این دو جهان
۱۱۸.....	بالندگی تغییرات اجتماعی
۱۱۸.....	جذابیت
۱۲۱.....	حاشیه نشینی
۱۲۴.....	مهاجرت
۱۲۹.....	یک پارچگی و پراکندگی جامعه
۱۳۳.....	دگرگونی های منطقه ای
۱۴۱.....	فصل چهارم: زن در جامعه آمریکایی تحت استعمار اسپانیا
۱۴۴.....	سکونت و مهاجرت زنان شبه جزیره ایبری
۱۴۶.....	ازدواج و رابطه خویشاوندی
۱۵۰.....	موقعیت و شغل
۱۵۴.....	آداب و رسوم اجتماعی
۱۵۷.....	انحراف اجتماعی
۱۶۱.....	تحصیلات
۱۶۶.....	زندگی در صومعه
۱۷۰.....	زنان بومی
۱۷۵.....	زنان سیاه پوست
۱۸۳.....	فصل پنجم: آفریقایی ها در جامعه استعماری اسپانیا در آمریکا
۲۰۹.....	فصل ششم: جوامع سرخ پوستی تحت حکومت اسپانیا
۲۱۴.....	ارتباطات اولیه و نهادهای استعماری
۲۱۹.....	ساختارهای سیاسی
۲۲۸.....	مذهب
۲۳۲.....	خراج یا مالیات
۲۳۶.....	نیروی کار
۲۴۲.....	زمین
۲۴۶.....	فرهنگ سازی و فرهنگ پذیری
۲۵۷.....	فصل هفتم: سرخ پوستان و مفهوم مرز در برزیل استعماری
۲۶۲.....	قرن های شانزده و هفده

۲۶۲.....	جنوب
۲۷۵.....	مرکز
۲۸۵.....	شمال شرقی
۲۹۶.....	آمازون
۳۰۴.....	قرن هجدهم
۳۱۷.....	قسمت سوم: فرهنگ
۳۱۹.....	فصل هشتم: ادبیات و زندگی روشنفکرانه در قاره آمریکای تحت استعمار اسپانیا
۳۲۱.....	کشف دنیای نو
۳۳۴.....	سیاست فرهنگی اسپانیا
۳۴۴.....	واقعیت فرهنگی در مستعمرات
۳۵۱.....	ادبیات استعماری
۳۶۲.....	قرن روشنگری
۳۷۳.....	فصل نهم: معماری و هنر معماری آمریکای اسپانیایی زبان
۳۷۷.....	مکزیک، آمریکای مرکزی و کارائیب
۳۹۴.....	آمریکای جنوبی اسپانیایی زبان
۴۱۹.....	فصل دهم: معماری و هنر در برزیل استعماری
۴۵۱.....	فصل یازدهم: موسیقی در قاره آمریکای تحت استعمار اسپانیا
۴۸۱.....	یادداشتی بر موسیقی در دوران برزیل استعماری
۴۸۷.....	پایان جلد چهارم
۴۸۹.....	ضمائم

فهرست نقشه‌ها

۲۶۳.....	نقشه ۱ - برزیل جنوبی
۲۸۶.....	نقشه ۲ - برزیل شمالی

فهرست جدول‌ها

۵۹.....	جدول ۱ - نرخ تولد و مرگ در رشد طبیعی در میان جمعیت زنان آزاد فرمانداری سائوپائولو
۶۰.....	جدول ۲ - نسبت فرزندان نامشروع و سرراهی در میان جمعیت آزاد سائوپائولو (در ۱۰۰ تولد)

جدول ۳ - نسبت جمعیت متأهل و بیوه در پارائیبیا بر اساس قومیت و سن، ۱۷۹۸.....	۶۴
جدول ۴ - روند نرخ رشد تولد، مرگ در میناس ژرائیس، ۱۸۱۵.....	۷۲
جدول ۵ - جمعیت برزیل در سال ۱۸۱۹.....	۷۳

یادداشت مدیر پروژه ترجمه دانشنامه تاریخ آمریکای لاتین (کمبریج)

شناخت درست از تاریخ آمریکای لاتین زمانی به دست می آید که آثار کلاسیک و دست اول درباره این حوزه مطالعه و بررسی شوند. در میان آثار کلاسیک آمریکای لاتین دانشنامه حاضر که به همت دانشگاه کمبریج به زینت طبع آراسته شده، همراه با سایر انتشارات کمبریج درباره تاریخ جهان، از جایگاه و اعتبار بالایی برخوردار است.

مشکلات ترجمه چنین کار بزرگی کم نبوده و نیست. عزیزانی می توانستند در تحقق این مهم مشارکت داشته باشند، که در آمریکای لاتین حضور داشته و با تمام وجود آن را لمس کرده، شناخته و به دو زبان اسپانیایی و انگلیسی تسلط داشته باشند. افزون بر این، ترجمه مجموعه ای چندین جلدی، کار سترگی است که به سرعت و سهولت به سرانجام نمی رسد. بر این اساس، تصمیم گرفته شد تا این کار بزرگ به منزله یک پروژه قلمداد و اجرای آن با همراهی آنان صورت پذیرد.

همه دانش پژوهان و محققینی که دست اندرکار چاپ و نشر هستند، به خوبی نسبت به وجود مشکلات فراوان اجرایی این امر آگاهند و نیک می دانند که تنها عشق و علاقه وافر به ماندگاری یک اثر است که امکان انجام آن را میسر می سازد.

آقای دکتر اکبر اسمعیل پور که استاد مسلم زبان و کارشناس با سابقه حوزه آمریکای لاتین هستند، با بزرگواری علاوه بر ترجمه فصل های ۴، ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱، مسئولیت انطباق ترجمه سایر فصل ها را با متن و ویرایش و روان سازی جلد چهارم را نیز هم برعهده گرفته، که هم کاری بس دشوار و مهم است و هم بر اعتبار این مجموعه افزوده است. در اینجا بر خود لازم می دانم از انتشارات محترم فرهنگ صبا که زحمت چاپ این مجلد را برعهده گرفته، تشکر و قدردانی نمایم.

شایان ذکر است که آقای دکتر مهدی فاخری، از اساتید گرانسنگ دانشکده روابط

بین الملل ترجمه فصل پنجم را عهده دار بوده اند. امید است که این گونه کمک ها به این مجموعه ارزشمند همچنان، از سوی همه عزیزانی که توانایی انجام این کار را دارند، ادامه یابد.

در پایان، ضمن آرزوی کامیابی برای همه علاقمندان به خطه پر جنب و جوش و پُر رمز و راز آمریکای لاتین و کارشناسان این حوزه، امیدوارم این تلاش بتواند به شناخت هرچه بیشتر و بهتر آنان پیرامون این منطقه کمک نماید.

سیدرضا طباطبایی شفیعی

سفیر پیشین جمهوری اسلامی ایران

در مکزیک و بولیوی

دی ماه ۱۴۰۰

www.ketab.ir

"مقدمه مترجمین"

چرایی ترجمه این اثر

تاریخ آمریکای لاتین در ایران، نه تنها برای عموم مردم، بلکه در نزد بسیاری از دانش پژوهان هم ناشناخته مانده است. آنچه معمولاً از آمریکای لاتین به ذهن ما ایرانیان متبادر شده و می شود، حداکثر تصویری غربی از یک سرخ پوست مکزیکی یا دیگر کشورهای این منطقه با شکل و شمایل خاصی و نامانوس است. در حالی که این قاره دارای تاریخ و سرگذشتی بسیار شگفت آور، حزن انگیز و متضاد از سایر نقاط جهان است. تاریخ سرزمینی که در روند شکل گیری حاکمیت بخشی از جهان ثروتمند، که امروزه به جهان اول موسوم است، بواسطه ثروت عظیمی که از این منطقه به اروپا منتقل شده، جایگاهی ویژه دارد. تاریخی که بررسی آن موجب پیدایی تصویری کاملاً متفاوت در نزد همگان و به ویژه پژوهشگران خواهد گردید.

از طرفی، جانیاتی که فاتحین در این منطقه مرتکب شده اند به قدری فجیع و تکان دهنده است، که بعضاً اخلاف و بازماندگان خود آنان نیز از ذکر آن شرم دارند. همین بس که طبق آمار و ارقام ارائه شده توسط انتشارات کمبریج در سال ۱۹۸۱ تخمین زده شده که طی سال های ۱۵۱۹ تا ۱۵۸۰ یعنی طی تقریباً ۶۰ سال، بیش از ۹۰ درصد جمعیت فلات مکزیک یعنی تعداد ۵۰ میلیون سرخ پوست بومی و ساکن این منطقه، و بین سال های ۱۵۳۰ تا ۱۵۹۰ تعداد ۱۴ میلیون سرخ پوست بومی ساکن ارتفاعات آند، به علل گوناگون، از جمله بیماری های واگیردار که اروپائیان با خود به دنیای جدید آوردند و ساکنین آن نسبت به این گونه بیماری ها هیچگونه مصونیتی نداشتند، از بین رفتند.

افزون بر این، باید بدانیم که ژنرال کورتس اسپانیایی و افراد تحت فرمانش برای دستیازی به ذخائر طلای امپراطوری سرخ پوستان آزتک (که ساکنین آن به عنوان میهمان پذیرای آنان شده بودند) چه شکنجه هایی بر آنها تحمیل و سرانجام آنان را در آتش سوزاندند.

کافیست بدانیم از تپه معروف به «ثروت» در ایالت پوتوسی پروی علیای آن زمان

(بولیوی کنونی) اسپانیایی‌ها چهل هزار تن نقره به اسپانیا بردند و علاوه بر آن، استخراج طاقت‌فرسای معادن توسط سرخ‌پوستان و بعداً به وسیله برده‌های سیاه‌پوست آفریقایی انجام می‌شد، که همواره باعث بیماری آنان شده و سرانجامی جز مرگ نداشتند.

در مقابل پدیده استعمار و استثمار در آمریکای لاتین، جنبش‌های عدالت‌خواهانه، استقلال‌طلبانه و آزادی‌بخشی ظهور می‌کنند، که متعاقباً علیه استعمارگران اروپایی در این منطقه پدید آمد، که خود نیازمند بحث جداگانه‌ای است. نباید فراموش کرد که مهاجمین اروپایی بدون همراهی زنان می‌آمدند و در این سرزمین‌ها بعضاً از همسران سرخ‌پوست صاحب‌فرزند می‌شدند، ولی هیچگاه فرزندان آنها دارای همان حقوق شهروندی که پدران‌شان بودند، نمی‌شدند. همین تمایز و تبعیض بود که دوره‌ها را نیز در راستای احقاق حقوق خود، با بومیان زیر یوغ استعمارگران و ظلم و بیداد آنان، با حرکت‌های اجتماعی و استقلال‌طلبانه همراه می‌ساخت.

به هر تقدیر، شناخت حقایق و واقعیات تاریخی نیازمند بررسی گسترده و دقیق منابع مختلف و معتبر است. کتاب‌های تاریخی منتشره از سوی دانشگاه کمبریج از حیث ذکر وقایع و دقت در بیان علل آن، بدون محال و تصرف و بی‌طرفی بی‌شک از اعتبار و ارزش ویژه‌ای برخوردارند و چه خوب است پژوهش‌گران علاقمند و آشنا با این منطقه از آن بهره‌جویند.

بنابر آنچه که اشاره شد، ما مترجمین این اثر، که بخشی از عمر خود را در کشورهای مختلف آمریکای لاتین سپری کرده‌ایم بر آن شدیم تا اقدام به ترجمه این دانشنامه گرانسنگ و سترگ بنماییم. در برگردان این اثر از متن‌های اسپانیایی و انگلیسی استفاده شده و به همین علت خوانندگان عزیز هم با زیرنویس‌های اسپانیایی و هم با زیرنویس‌های انگلیسی روبرو خواهند شد.

خاطر نشان می‌سازیم که جلدهای انگلیسی به تعداد ۸ جلد تقریباً ۶۵۰ صفحه‌ای و جلدهای اسپانیایی در ۱۶ جلد نگارش و تدوین شده که طبیعتاً حجم هر جلد در نسخه اسپانیایی تقریباً نصف شده است. بنابراین، به پیشنهاد دست‌اندرکاران نشر، ساختار چاپ جلدهای فارسی بر پایه جلدهای اسپانیایی، قرار داده شده است. یادآور می‌شویم که در تنظیم نسخه‌های انگلیسی و اسپانیایی موضوعات کاملاً با هم مطابقت داشته اما چینش آنها متفاوت است، بدین معنا که مثلاً هر فصلی که در جلد سوم انگلیسی آمده، بجای اینکه در جلد پنجم یا ششم اسپانیایی ذکر شود در جلد هشتم آمده است. گفتنی است دو فصل

در نسخه انگلیسی وجود دارد که به اسپانیایی ترجمه نشده که ضمن ارائه توضیح در زیرنویس، آن دو فصل ترجمه و در جایگاه موضوعی خودش قرار داده شده است. افزون بر این، هیچ واژه لاتینی بدون درج املاء آن در پاورقی نیامده، اما در تمامی نسخه‌ها تکرار نشده است، یعنی املاء لاتین را فقط برای بارنخست، در پاورقی آورده‌ایم. در تمامی مواردی که امکان بهره‌برداری از سایر منابع و مآخذ همچون دانشنامه اینترنتی ویکی‌پدیا برای توضیحی کوتاه راجع به آن واژه‌ها بوده، سعی شده در پاورقی آورده شود. از این روی، پاورقی‌ها به درک بهتر موضوع کمک بیشتری خواهند نمود و دارای اهمیت و جایگاه خود، به‌ویژه، برای دانش‌پژوهان ناآشنا تر با آمریکای لاتین، درج شده‌اند، چرا که در واقع، ترجمه این اثر به مثابه برگردان یک کتاب پیش پا افتاده و معمولی نبوده و به همین دلیل نبایستی از هیچ واژه و یا مفهومی به سادگی عبور می‌شد.

در جلد اول، در خصوص اوضاع قاره آمریکا، به‌ویژه آمریکای جنوبی در دوره پیشاکلمبیایی، به تفصیل پیرامون چگونگی استقرار اسپانیایی‌ها در این قاره و در پی آنان پرتغالی‌ها، که ساکنین شبه جزیره ایبری و دارای فرهنگ شبیه با اسپانیایی‌ها بودند، در سرزمین پهناور برزیل، سخن به میان آمده است.

در جلد دوم، وقایع این منطقه با توجه به اهمیت رفت و آمدهای اروپائیان به این قاره که با درگیری‌های فراوانی بین خود آنها در طول سده‌های پانزدهم، شانزدهم و هفدهم در این قاره همراه بوده، بررسی شده است. همچنین در باره حضور کلیسای مسیحیت کاتولیک و فرامین صادره از سوی پاپ و تأثیرات آن بر این منطقه، به همراه فعالیت‌های فرقه‌های مختلف مسیحی، که نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری ویژگی‌های فرهنگی اجتماعی مردم این سرزمین داشته‌اند، بحث گردیده است.

در جلد سوم همان‌طور که از عنوان آن پیداست، طی هشت فصل پیرامون اوضاع اقتصادی آمریکای لاتین در دوره استعماری سخن به میان می‌آید. در این جلد، ابتدا درباره توسعه شهری و مهاجرت‌ها، و به دنبال آن، کشف معادن، به‌ویژه طلا و جویندگان آن، صحبت می‌شود. با پیشرفت زمان بحث‌های پیچیده‌تری مانند اقتصاد روستایی و وضع مالیات بر تولیدات و چگونگی اخذ آن توسط حکومت‌های اسپانیا و پرتغال در مستعمرات مربوطه در قاره آمریکا مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

جلد چهارم که هم‌اکنون پیش روی شماست آخرین قسمت از بررسی دوره استعمار در آمریکای لاتین است. همان‌طور که از نام این جلد پیداست، ابتدا پیرامون جمعیت و روابط

میان طبقات مختلف، اعم از نژادی و یا اجتماعی و همچنین مسائل و مشکلات و تبعات ناشی از آن، بحث می‌کند. سپس در مورد جامعه و سازمان‌های متفاوت و ارتباطات مختلف درون اجتماعی، که بالضروره و یا بر اساس دستورات پادشاهی اسپانیا ایجاد شده است، بررسی می‌گردد. در پایان، به تفصیل به بررسی فرهنگ شامل ادبیات، معماری، نقاشی، مجسمه‌سازی، موسیقی و نیز زندگی روشنفکری، بشکل کاملاً حرفه‌ای و تخصصی، می‌پردازد. این مجموعه دارای یازده فصل است که به دقت سه موضوع یاد شده یعنی: جمعیت، جامعه و فرهنگ را بررسی نموده و نشان می‌دهد، که چرا و چگونه بستر لازم برای استقلال این منطقه، پس از سه قرن استعمار آماده شده بود و باید به آن سمت و سو پیش می‌رفت.

این چهار جلد، خود بخشی کامل و مستقل پیرامون دوره استعماری آمریکای لاتین را تشکیل می‌دهد و قطعاً برگردان این اثر ارزشمند برای خوانندگان عزیز و صاحب‌نظران گرانمایه مفید فایده بوده و پدیدآورنده شناخت بیشتر و بهتر نسبت به این سرزمین شگفت‌آور و پر رمز و راز می‌باشد. در نهایت پر واضح است که این اثر ماندگار بی‌نیاز از اصلاح نخواهد بود و امید است خوانندگان محترم و ارجمند در پرتو رهنمودهای خود به بهبود کیفیت آن بیفزایند.

اسمعیل پور - طباطبائی شفیعی^۱

۱. اکبر اسمعیل پور

دارای درجه دکتری در رشته زبان‌شناسی همگانی با گرایش زبان اسپانیایی، کارشناسی‌ارشد و کارشناسی در رشته زبان و ادبیات کشورهای اسپانیایی زبان از دانشگاه اتونومای مادرید اسپانیا، کارشناسی‌ارشد مدیریت سیاسی از دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه است و در حوزه مطالعات آمریکای لاتین در دانشگاه تهران، و دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه تدریس می‌کند.

سیدرضا طباطبائی شفیعی

دارای مدرک کارشناسی‌ارشد علوم سیاسی از دانشگاه تربیت مدرس، کارشناسی از دانشگاه شهید بهشتی و مدرک مستقل از دانشگاه ایالتی ایلینویز در شیکاگو است و در دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه در حوزه مطالعات آمریکای لاتین تدریس می‌کند.